

Hoe zeldzaam is de macropronotale vorm van *Tetrix undulata*?

Dick & Mathilde Groenendijk
Midrethstraat 23
NL-3641 CB Mijdrecht

Résumé: La forme macropronotale de *Tetrix undulata*, quel est sa rareté?

Le 20 mai 1997, une femelle macropronotale de *Tetrix undulata* a été capturé au Hoog Soerensche Bossen (province de Gelderland). Il s'agit de la deuxième capture de cette forme aux Pays-Bas, l'autre provenant de Ede (également province de Gelderland). Aux Pays-Bas et en Grande Bretagne, cette forme est rarissime, tandis qu'en Wallonie, plus de trente exemplaires sont connus, surtout de pelouses calcaires. Le fait que les deux exemplaires hollandais proviennent de la Veluwe, région à climat relativement chaud, peut confirmer l'hypothèse de Devriese, selon laquelle un climat chaud et sec pourrait favoriser le développement d'exemplaires à pronotum long.

Abstract: How rare is the macropronotal form of *Tetrix undulata*?

A female macropterous Common Ground-hopper (*Tetrix undulata*) found on 20 May 1997 in Gelderland, turned out to be only the second record for the Netherlands. The factors responsible for the development of macropterous individuals of *T. undulata* are not known. Previously it has been hypothesized that extreme warm micro-habitats (responsible for a more rapid development) or extreme dry, and therefore unfavourable habitats for *T. undulata*, could influence the development of macropterous individuals positively. The fact that the new record originates from the relative warm Veluwe area, seems to support this hypothesis. However, more research and detailed records of this extremely rare form are needed to disentangle the factors responsible for the occurrence of macropterous individuals of *T. undulata*.

Op 20 mei 1997 werd op een vochtig, open bospad in de Hoog Soerensche Bosschen (Gelderland, amersf. coord. 188,0-471,7) een vrij grote populatie van enkele tientallen imago's van het Gewoon doortje (*Tetrix undulata* (Sowerby, 1806)) aangetroffen. Hiertussen bevond zich ook een vrouwtje van de langdoornige vorm. Dit exemplaar werd verzameld en de controle-determinatie werd uitgevoerd met de tabel in Kleukers et al. (1997). Het verzamelde dier is opgenomen in de collectie van het Nationaal Natuurhistorisch Museum in Leiden.

voorkomen

Uit Nederland is slechts één andere vondst van een macropronotaal Gewoon doortje bekend: op 14 maart 1993 werd door Ivo Raemakers en Roy Kleukers eveneens een vrouwtje van de langdoornige vorm verzameld in de omgeving van Ede (Gelderland) (Kleukers et al., 1997). Marshall & Haes (1988) noemen de langdoornige vorm van *T. undulata* extreem zeldzaam en vermelden geen waarnemingen voor de Britse eilanden. In contrast met het gebrek aan waarnemingen in Nederland en Groot Brittannië, is het relatief talrijk voor-

komen in het zuid-oosten van België. Geconcentreerd in (vooral) de Viroin-vallei zijn meer dan 30 exemplaren gevonden op voornamelijk warme, droge kalkgraslanden in Wallonië (Devriese, 1995).

verklaring

De verklaring voor deze opeenhoping van waarnemingen in een geografisch beperkt gebied is niet bekend. Mogelijke oorzaken die de ontwikkeling van langdoornige individuen positief beïnvloeden worden gezocht in vooral klimatologische en fysische parameters in het habitat (Devriese, 1995). Een hypothetische verklaring wordt bijvoorbeeld gezocht in het relatief warme en droge micro-klimaat van de kalkgraslanden waar de meeste langdoornige individuen gevonden zijn. Enerzijds kan dit warme micro-klimaat leiden tot een snellere ontwikkeling, waardoor macropterie in de hand gewerkt wordt. Aan de andere kant is het mogelijk dat juist, het voor *T. undulata* ongunstige droge klimaat van de kalkgraslanden, het ontwikkelen van langdoornige exemplaren bevordert (Devriese, 1995). Wellicht dat vooral de combinatie van deze beide aspecten vleugeldimorfisme veroorzaakt.

discussie

In Nederland komt het Gewoon doornetje vooral voor op vochtige oevers langs vennen, op vochtige heideterreinen en op open plekjes langs wegen en paden (Kleukers et al., 1997). In Nederland is het Gewoon doornetje op kalkgraslanden een zeldzaamheid. Als de door Devriese (1995) voorgestelde hypothesen inderdaad macropterie veroorzaken dan is de zeldzaamheid van de macropronotale vorm van *T. undulata* in Nederland begrijpelijk. Een ongunstig, zeer droog en warm micro-klimaat is op de vindplaatsen van het Gewoon doornetje in Nederland eerder uitzondering dan regel. Echter, het feit dat beide macropronotale individuen op de Veluwe gevonden zijn geeft wel weer enige bevestiging van de ideeën van Devriese (1995). Juist dit deel van Nederland heeft de meeste gelijkenis met het ge-

schetste warme micro-klimaat van de kalkgraslanden. Meer gedocumenteerde vondsten en experimenteel vervolgonderzoek zouden meer uitsluitsel moeten geven.

literatuur

- Devriese, H., 1995. Vleugeldimorfisme bij Tetrigidae van België. Nieuwsbrief Saltabel 13: 1—5.
- Kleukers, R.M.J.C., E.J. van Nieukerken, B. Odé, L.P.M. Willemsse & W.K.R.E. van Wingerden, 1997. De sprinkhanen en krekels van Nederland (Orthoptera). — Nederlandse Fauna I. NNM, KNNV & EIS-NL, Leiden.
- Marshall, J.A. & E.C.M. Haes, 1988. Grasshoppers and allied insects of Great Britain and Ireland. Colchester.